

Доцільним є необхідність не тільки професійно-орієнтованої підготовки майбутніх учителів початкових класів, а ще й і культурологічної, як обов'язкової складової, що забезпечить виконання ролі культурного посередника, спрямованої на ефективне вирішення проблем інтеркультурних непорозумінь та конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахтин М.М. К философии поступка //Философия и социология науки и техники. Ежегодник 1984-1985. – М.: Наука, 1986 – С. 80-161.
2. Введение в культурологию: Учеб. пособие для вузов / Рук. автор. кол. Е.В. Попов. – М., 1995. – С. 336.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 260 с.
4. Крымский С., Парахонский Б., Мейзерский В. Эпистемология культуры // Введение в обобщенную теорию познания. – К., 1993.
5. Культурология XX век. Энциклопедия в 2-х т. / Гл. ред. и сост. С. Я. Левит. – СПб.: Университетская книга, 1998 // Библиотека Фонда содействия развитию психической культуры (Киев)
6. Кравцов В. О. Вимоги до професійної культури вчителя в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / В. О. Кравцов // Педагогіка і психологія. – 2004. – №1. – С. 21-31.
7. Сухомлинська О. Педагогічний ідеал крізь призму теорій моралі/ О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2008. – №1. – С. 12-18.
8. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. / М.М.Фіцула. – Т.: Навч. кн. – Богдан, 2007. – 168 с.
9. Бондаревская Е.В. Смыслы и стратегии личностно-ориентированного воспитания [Текст] / Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 2001. – № 1. – С.11–17.

Винник Т.А.

КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В СИСТЕМЕ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ УНИВЕРСИТЕТОВ

В статье раскрывается сущность культурологической подготовки будущих учителей начальных классов, как необходимой составляющей в структуре учебно-воспитательной работы университетов.

Ключевые слова: культурологическая подготовка, учителя начальных классов, подготовка студентов

Vinnyk T.A.

CULTUROLOGICAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS WITHIN THE SYSTEM OF EDUCATIONAL WORK AT THE UNIVERSITIES

The article reveals the essence of cultural training of primary school teachers as a necessary component in the structure of the educational work of universities.

Key words: culturological training, primary school teachers, students' training

УДК 371:53 (477.72)

Гай Н.О.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ФІЗИКИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті висвітлено результати дослідження стану організації навчальної практики з фізики у загальноосвітніх навчальних закладах м. Херсона та Херсонської області.

Ключові слова: навчальна практика з фізики, анкетування, дослідження.

Постановка проблеми. Як зазначено в концепції загальної середньої освіти України, одним із слабких місць підготовки школярів на даний момент залишається недостатня сформованість умінь опрацьовувати інформацію, вільно використовувати здобуті знання для розв'язування життєвоважливих завдань, аналізу нестандартних ситуацій тощо [1]. Для формування зазначених умінь школярів, а також підсилення практичної спрямованості навчання наказами №1/9-97 від 07.03.01 та №1/9-61 від 06.02.08 МОН України була введена нова форма організації пізнавальної діяльності учнів – навчальна практика [2; 3]. У рекомендаціях до її проведення зазначається, що це обов'язковий і необхідний елемент навчально-виховного процесу, проведення якого передбачає створення необхідних умов для наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження учнями явищ природи і процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду школярів, підсилення практичної та професійно-орієнтованої спрямованості навчання. Зазначені умови створюються у результаті використання широкого спектру різноманітних форм організації навчальної практики з фізики: конструювання фізичних приладів, індивідуальна або групова навчально-дослідницька діяльність, екскурсії на виробництво чи у природу, екологічні стежки, розв'язування фізичних задач та інше [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчив, що питанню реалізації практичної спрямованості навчання природничо-математичних дисциплін присвячена невелика кількість робіт. У методичних доробках учених А.С. Адигозалова, М.О. Бугаєва, С.С. Варданян, С.І. Великодного, С.П. Величко розкрито питання реалізації прикладної спрямованості навчання математики. Питанню навчальної практики з фізики присвячені статті В.Д. Шарко, а також навчально-методичний посібник "Навчальна практика з фізики".

У зв'язку з цим, *метою* нашої статті є дослідження стану організації та проведення навчальної практики з фізики у загальноосвітніх навчальних закладах м. Херсона та Херсонської області, а також з'ясування того, чи відповідає поставленим перед школою завданням, зазначених у відповідних нормативних документах.

Для досягнення поставленої мети необхідно було розв'язати наступні *завдання*:

- провести анкетування вчителів фізики шкіл м. Херсона та Херсонської області;
- зробити аналіз анкет, з метою вивчення стану організації та проведення навчальної практики у різних загальноосвітніх навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження стану організації та проведення навчальної практики з фізики нами було проведено незалежне й анонімне анкетування вчителів загальноосвітніх шкіл м. Херсона та Херсонської області, у якому прийняло участь 203 респондента. Головним завданням було з'ясувати: чи залучають вчителі школярів основної та старшої школи до навчальної практики з фізики; яким чином організується робота учнів під час навчальної практики; як проводиться навчальна практика з фізики у школах Херсонської області? Вчителям фізики була запропонована розроблена нами анкета, яка містила 22 питання у відкритій та закритій формах (нижче наводимо анкету).

Шановний колего!!!

Висловіть свої думки з приводу організації та проведення
навчальної практики з фізики у Вашому навчальному закладі.

Вчитель _____
(предмет) _____

ЗОШ № _____

Стать _____

Стаж роботи _____ років

I частина

1. Чи знаєте ви про такий вид діяльності учнів як навчальна практика?
а) так б) ні
2. Якими нормативними документами ви користуєтесь при проведенні навчальної практики у вашому ЗНЗ?
3. З якою метою включена навчальна практика до навчальних планів шкіл?
4. У яких класах проводиться навчальна практика?
5. Протягом скількох днів проводиться навчальна практика в основній школі?

6. Скільки годин відводиться на організацію навчальної практики?
 7. Чи є у Вашій школі методичне забезпечення для проведення навчальної практики?
 а) так б) ні
 8. Чи користуєтеся навчальним посібником В. Шарко “Літня навчальна практика з фізики” [5]?
 а) так б) ні

II частина

9. Чи проводите Ви у вашому ЗНЗ навчальну практику?
 а) так б) ні
 10. Якщо так, то у який період навчального року Ви проводите практику?
 а) протягом навчального року; б) в кінці навчального року;
 в) під час канікул (осінніх, зимових, весняних); г) в кінці кожної чверті?
 11. Як організується робота школярів під час навчальної практики?
 12. Які типи завдань виконують учні під час навчальної практики?
 а) теоретичні б) експериментальні в) прикладного характеру
 13. Над якими темами працюють школярі під час навчальної практики?
 14. Які форми організації навчальної діяльності учнів під час практики Ви використовуєте?
 15. Конструювання приладів, навчально-дослідницька діяльність учнів, екскурсії на виробництво чи у природу, екологічні стежки, розв’язування експериментальних задач (необхідне підкреслити) або залучаєте до інших видів робіт (перерахувати)?
 16. У якій формі учні оформлюють звіт про виконану роботу?
 17. Чи приймають участь школярі, які виконували під час навчальної практики дослідження, у конкурсах?
 а) так б) ні
 18. Як ви проводите оцінку діяльності школярів під час практики?
 19. Чи використовують резерв годин у вашій школі на навчальну практику?
 20. Чи об’єднуєтесь ви з іншим учителем–предметником для проведення практики?
 а) так б) ні
 21. На вашу думку, навчальна практика повинна бути монопредметною чи поліпредметною? (необхідне підкреслити)
 22. Ваші спостереження і думки відносно доцільності її проведення?
 22. На які показники результативності навчання може впливати навчальна практика і за яких умов?

Щиро Вам вдячні!!!

Анкета складається з двох частин: перша спрямована на дослідження стану організації навчальної практики з фізики, а друга – на вивчення того, як вчителі її проводять у своєму навчальному закладі.

Досліджуючи стан організації навчальної практики з фізики, ми з’ясували, що всі вчителі знають про таку форму організації навчальної діяльності учнів, як навчальна практика. Але лише 51% опитаних знайомі з нормативними документами [2; 3], якими необхідно керуватися при плануванні цієї форми організації навчально-виховної діяльності школярів; 47% респондентів не дали відповідь на поставлені питання; 2% опитаних запропонували власні варіанти документів (програма з фізики, посібник “Літня навчальна практика з фізики” В. Шарко). На жаль, це свідчить про те, що не всі вчителі знають законодавчі документи, які регламентують організацію навчальної практики з фізики у навчально-виховному процесі школярів, а це не сприяє підвищенню рівня якості навчання учнів.

Аналіз результатів опитування дає підстави говорити, що не всі вчителі також чітко усвідомлюють основну мету навчальної практики з фізики (підсилення практичної спрямованості навчання), а це зумовлює нечіткість і дезорієнтацію їх у виборі змісту, форм і методів організації навчальної практики з фізики в основній та старшій школі. У свою чергу

це впливає на якість її проведення, рівень засвоєння учнями вивченого матеріалу, формування у них практичних навичок та усіх видів компетентностей (діаграма 1).

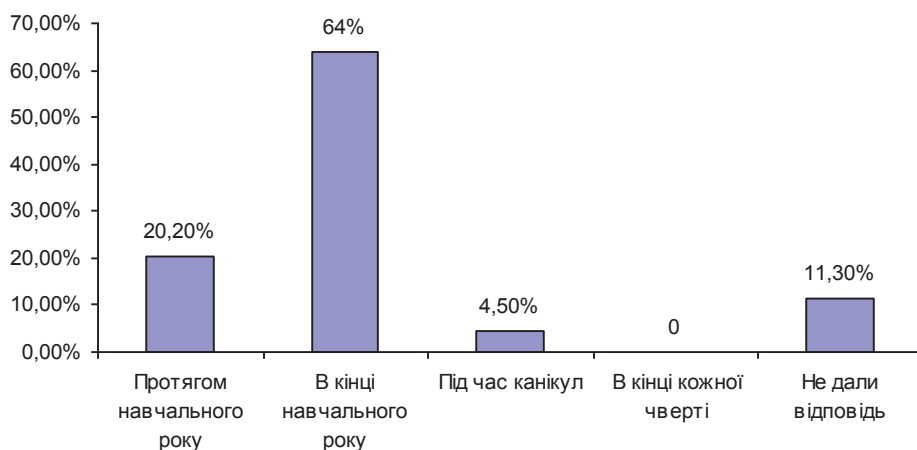

Діаграма 1. Мета навчальної практики з фізики.

Лише 23,6% опитаних дали правильну відповідь. Що стосується основних моментів організації навчальної практики з фізики (у яких класах проводиться, її тривалість та кількість годин, яка відводиться на організацію даного виду навчальної діяльності), то 73,1% респондентів дали правильні відповіді на поставлені запитання.

У ході нашого дослідження було з'ясовано, що лише 67% опитаних учителів фізики залучають школярів до цієї обов'язкової форми організації навчальної діяльності, а це свідчить про порушення вчителями вимог щодо планування та проведення навчального процесу у загальноосвітніх навчальних закладах.

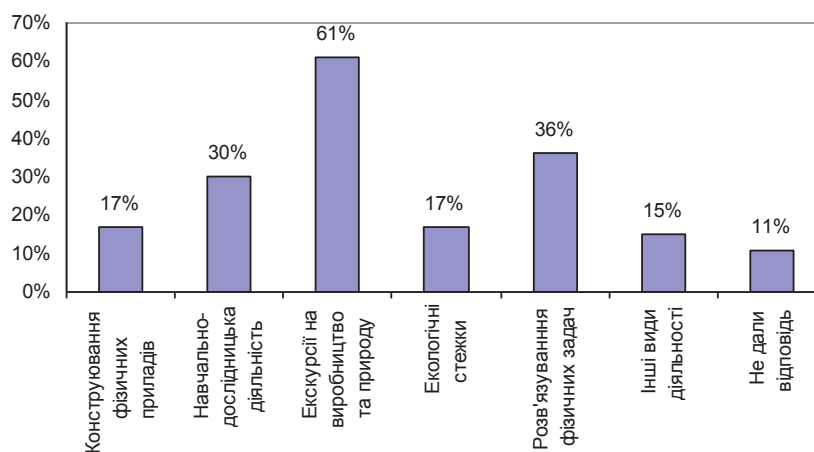
У додатку до листа МОН України від 06.02.08 №1/9-61 зазначається, що зміст та форми організації навчальної практики, а також час їх проведення, визначаються адміністрацією школи. При цьому керівникам загальноосвітніх навчальних закладів дозволяється вносити корективи до термінів проведення навчальної практики з урахуванням місцевих вимог, специфіки навчального процесу, профілю навчальних закладів та інших чинників [3]. Аналізуючи стан проведення вчителями навчальної практики з фізики, ми прийшли до висновку, що більшість учителів (64%) планують та проводять навчальну практику з фізики в кінці навчального року (діаграма 2).

Діаграма 2. Терміни проведення навчальної практики.

Залучення школярів до цієї форми діяльності у цей час має ряд переваг: вчителі мають можливість більше часу приділяти учням, так як вони не проводять уроків; у свою чергу школярі більше часу віддають виконанню завдань навчальної практики, так як вони не залучені до інших видів робіт.

Як свідчать результати опитування, вчителі зосереджують свою увагу лише на одній якійсь формі проведення навчальної практики з фізики. За результатами нашого дослідження (діаграма 3) більшість із них (61%) надає перевагу різним видам екскурсій, при цьому іншим формам діяльності приділяється недостатньо уваги.

Діаграма 3. Використання вчителями форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів під час навчальної практики з фізики.

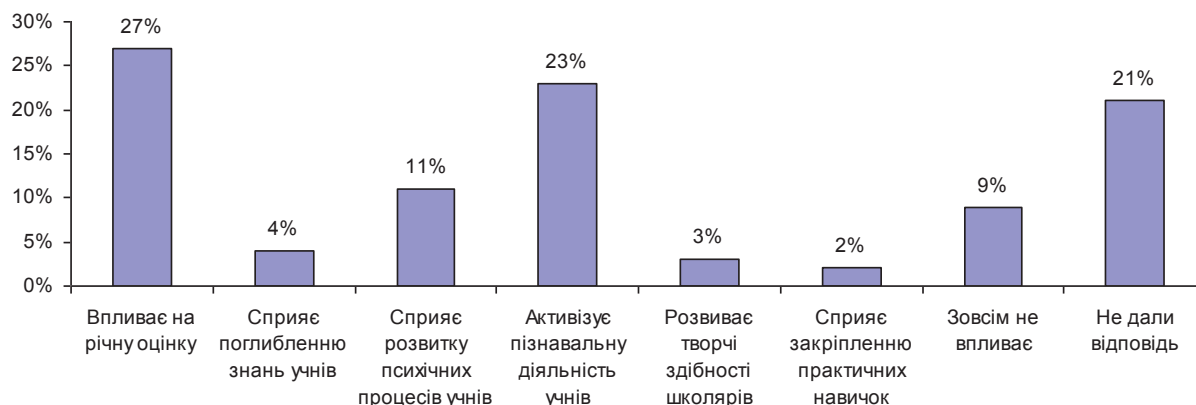
На нашу думку, це не сприяє повній реалізації особистісно зорієнтованого підходу в процесі організації та проведення навчальної практики з фізики. Створені умови обмежують школярів у виборі тих завдань і видів діяльності, де б вони змогли у повній мірі продемонструвати набуті ними протягом року знання та уміння на практиці. Крім того, концепція загальної середньої освіти України [1] стверджує, що увага школи і вчителів має бути зосереджена на формуванні саме практичних умінь школярів та розвитку їх системи цінностей, тобто необхідно формувати компетентності (предметні, міжпредметні та ключові). А використання тільки однієї якоїсь форми організації діяльності учнів під час навчальної практики набуває одностороннього характеру, що не сприяє ефективному формуванню відповідних компетентностей школярів. Вчителями це пояснюється тим, що недостатньо часу виділяється на зазначену форму організації навчально-виховної роботи з учнями. Проте існує два шляхи вирішення цієї проблеми: використання резерву годин (лише 21% опитаних мають таку можливість) або об'єднання з іншим вчителем-предметником (51% респондентів використовують цей шлях). Останній спосіб проведення навчальної практики з фізики має чимало переваг, до складу яких входять:

- зменшення навантаження на одного вчителя (планування, організація, проведення навчальної практики та перевірка робіт учнів);
- встановлення міжпредметних зв'язків між різними дисциплінами, що вивчалися учнями протягом навчального року;
- розкриття можливостей застосування фізичних знань для пояснення різних природних явищ;
- усвідомлення учнями різноманітних зв'язків, що існують у природі;
- розуміння значущості практичних умінь набутих під час вивчення дисциплін природничо-математичного циклу у житті;
- формування усіх видів компетентностей школярів.

Тому 63% опитаних учителів фізики вважають, що навчальна практика повинна бути поліпредметною, тобто мати інтегрований характер.

Метою останнього питання нашої анкети було з'ясувати, на які показники результативності навчання (на думку вчителів) може впливати навчальна практика з фізики. Результати аналізу анкетування представлені на діаграмі 4.

Як бачимо, на думку більшості вчителів (27%), результат навчальної практики впливає лише на річну оцінку учня, і лише 4% опитаних вважають, що ця форма організації навчальної діяльності сприяє поглибленню знань школярів.

Діаграма 4. Показники результативності навчання, на які впливає навчальна практика з фізики.

Висновки з даного дослідження. Узагальнюючи вищенаведене, можна сказати, що рівень організації та проведення навчальної практики з фізики у загальноосвітніх навчальних закладах Херсонської області перебуває не на достатньо високому рівні. Окрім того, сьогодні вчителі фізики знаходяться у складній ситуації. Це пов'язано з багатьма чинниками, зокрема недостатньою кількістю годин (які відводяться на вивчення предмету та проведення навчальної практики), відсутністю методичного забезпечення та чітких вказівок щодо організації та проведення навчальної практики з фізики.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Розробити методичні рекомендації для вчителів по організації та проведенню навчальної практики з фізики в основній та старшій школі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи// [електронний ресурс]. – <http://www.mon.gov.ua/education/average/concept.doc>
2. Лист Міністерства освіти і науки України №1/9-97 від 07.03.01// [електронний ресурс]. – http://www.mon.gov.ua/laws/list_1_9_97_01.doc
3. Лист Міністерства освіти і науки України №1/9-61 від 06.02.08// [електронний ресурс]. – http://www.mon.gov.ua/laws/list_1_9_61_08.doc
4. Гай Н.О. Навчальна практика як форма організації навчальної діяльності учнів при навчанні фізики/ Н.О. Гай// Збірник науково-методичних праць “Теорія та методика вивчення природничо-математичних і технічних дисциплін”. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 12. – Рівне: Волинські обереги. – С. 19 – 22.
5. Шарко В.Д. Навчальна практика з фізики: [Навчально-методичний посібник для вчителів і студентів]/ В.Д. Шарко. – К.: СПД Богданова А.М., 2006. – 224 с.

Гай Н.А.

ИССЛЕДОВАНИЕ СОСТОЯНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ПРАКТИКИ ПО ФИЗИКЕ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье представлены результаты исследования состояния организации учебной практики по физике в общеобразовательных учебных заведениях г. Херсона и Херсонской области.

Ключевые слова: учебная практика по физике, анкетирование, исследование.

*INVESTIGATION OF THE STATE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PRACTICES IN
PHYSICS AT SECONDARY SCHOOLS, KHERSON REGION*

The article presents the results of a study of the organization of educational practices in physics at secondary schools of Kherson and Kherson region.

Key words: educational practice in physics, questionnaires, research.

УДК 37.053.3

Гончаренко Т.Л.

***ПРО ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ ДО ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ
НА УРОКАХ ФІЗИКИ***

Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності та ефективності використання засобів образотворчого мистецтва під час естетичного виховання на уроках фізики в класах гуманітарного профілю.

Ключові слова: естетичне виховання, фізика, образотворче мистецтво, оптика.

Серед актуальних педагогічних проблем, пов'язаних із удосконаленням підготовки молоді до життя, провідне місце посідає проблема розвитку творчої, естетично вихованої особистості, спроможної самостійно пізнавати світ, спілкуватись з людьми, самореалізовуватись. До сфер, які можна розвивати в учнів під час навчання фізики, окрім когнітивної, ціннісної, вольової, входить і чуттєво-емоційна [13]. Естетичне виховання дає можливість розвивати гармонічну єдність чуттєво-емоційної і інтелектуальної сфер. Аналіз сучасної практики свідчить, що серед підходів до організації навчального процесу переважають ті, що орієнтовані на розвиток інтелектуальної сфери учня. Це приводить до дисгармонії у розвитку дитини. Зазначене підтверджує, що проблема естетичного виховання учнів є актуальною і потребує науково обґрунтованого підходу до її розв'язання.

У зв'язку з цим, мета нашої статті полягає у з'ясуванні можливостей для естетичного виховання учнів на уроках фізики засобами образотворчого мистецтва у профільних навчальних класах.

Для досягнення поставленої мети необхідно було виконати наступні завдання:

- зробити аналіз методичної літератури з теми дослідження;
- виділити засоби образотворчого мистецтва, які сприятимуть естетичному вихованню школярів на уроках фізики в профільній школі;
- розкрити можливості здійснення естетичного виховання засобами образотворчого мистецтва при вивченні оптичних явищ у старшій школі.

Аналіз літератури [3; 9; 11; 12] дозволив встановити, що проблема естетичного виховання хвилювала науковців з давніх часів та знайшла відображення ще в працях Платона й Аристотеля.

У двадцятому столітті над проблемами естетичного виховання працювали такі відомі західноєвропейські мислителі, як Р.Арнхейм, С.Гессен, Дж.Д'юї, Т.Манро, Герберт Рід та видатні російські й українські педагоги – К. Ушинський, А.Макаренко і В.Сухомлинський. Протягом останніх п'ятнадцяти років до проблем естетичного виховання особистості зверталися такі вчені, як В.Бутенко, І.Зязюн, М.Кіященко, М.Лещенко, В. Ликов, Л.Масол, Н.Миропольська, О.Рудницька, В.Шестаков та ін.

На сьогоднішній день не існує єдиного підходу до визначення естетичного виховання. Найбільш поширеним з існуючих є таке: “естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини” [4; 5].